

Rozhovor s náměstkem ministra Vladimírem Dolejským

Ve funkci náměstka ministra působíte již celý rok, na ministerstvu životního prostředí (dále jen MŽP) ale nejste nováčkem – v nedávné minulosti jste zde působil jako ředitel odboru. Překvapilo Vás něco ve funkci náměstka?

Nemyslím si, že by mě něco vysloveně překvapilo. Spíše bych řekl, že se mně bolestně potvrdilo to, co jsem vnímal do určité míry. Je to třeba otázka „bloků“, které ztěžují či znemožňují prosazování zásadních cílů ministerstva životního prostředí, potažmo ochrany přírody a krajiny. Abych uvedl alespoň jeden příklad – jsem opravdu velmi rozpačitý a vlastně v tomto případě koneckonců i v nepříjemném údivu z nezájmu veřejnosti a bohužel i nevládních neziskových organizací a seriózních médií o problematiku ochrany zemědělského půdního fondu, který tvoří převážnou část české krajiny.

Jaké jsou Vaše hlavní záměry a priority pro další období?

K 1.1.2016 musí být účinné nařízení vlády ČR – Doplnění seznamu evropsky významných

lokalit (dále jen EVL). Materiál pro vládu připravuje sekce ochrany přírody a krajiny (dále jen sekce) v úzké spolupráci s Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR (dále jen AOPK ČR). Máme za sebou deset let snažení o naplňování Evropské úmluvy o krajině, kde má MŽP odpovědnost jakožto národní koordinátor. Řídím pracovní mezirezortní komisi na úrovni náměstků s cílem být v dalších letech úspěšnější a současně předsedám Výboru pro krajinu, vodu a biodiverzitu Rady vlády pro udržitelný rozvoj. Blízkou souvislost k naplňování Evropské úmluvy o krajině má zákon o ochraně zemědělského půdního fondu, ve finále legislativního procesu je novela tohoto velmi důležitého zákona a na nás je připravit a prosadit kvalitní prováděcí předpisy. Po mezirezortním připomínkovém řízení a jednání ve vládě jde do sněmovny Parlamentu ČR novela zákona o ochraně přírody a krajiny (dále jen ZOPK), jež se v obsahu týká výhradně národních parků. Do září tohoto roku předloží vedení rezortu ke schválení nelegislativní úkol vlády – Národní adaptační strategii –, kterou bude následně projednávat Vláda ČR jako jednu z priorit svého programového prohlášení. Sekce má nadále zřejmou odpovědnost při metodickém působení za Operační program Životního prostředí (dále jen OPŽP) včetně prováděcích dokumentů. I v roce 2015 máme odpovědnost za plnění konkrétních úkolů v souvislosti s naším předsednictvím v Karpatské úmluvě. Připravujeme nařízení vlády, kterým bude k 1.1.2016 vyhlášena CHKO Brdy.

Iste vzděláním lesník – jak vidíte vztahy ochrany přírody a „lesnické obce“ (státní i soukromé subjekty)? Proč se příliš nedáří účinně spolupracovat při kultivaci lesů a jejich účinné ochraně? A jak se díváte na uplatnění douglasky v našich lesích?

To je téma na celodenní konferenci, velmi nerad bych zjednodušeným prohlášením z mého pohledu stále lepšící se vztahy

poškodil. I zde samozřejmě funguje určitá setrvačnost. Jednou z významných podmínek pro ještě větší úspěchy na úrovni globální i na úrovni jednotlivých společných projektů a pro další pozitivní vývoj je určitě úroveň absolventů lesnických škol v budoucnosti.

Douglaska tisolistá je geograficky nepůvodní druh a obecný limit pro záměrné rozšiřování geograficky nepůvodních druhů rostlin a živočichů do krajiny vyplývá z § 5 odst. 4 zákona č. 114/1992 Sb., ZOPK, který stanovuje, že jejich rozšiřování je možné jen s povolením orgánu ochrany přírody. Nepřeceňuji význam douglasky a znám rizika spojená s jejím monokulturním šířením, nicméně domnívám se, že lze na douglasku nahlížet při dodržování nastavených limitů jako na možnou stabilizující příměs v lesích mimo ZCHÚ.

Nechybí v portfoliu sekce problematika vodního prostředí a péče o vodní ekosystémy?

Ochrana množství a jakosti povrchových a podzemních vod, ochrana před povodněmi, plánování v oblasti vod na národní a mezinárodní úrovni včetně programů opatření, mezinárodní spolupráce v oblasti ochrany vod, ekonomické, finanční a administrativní nástroje v ochraně vod, tvorba legislativy a norem v oblasti ochrany vod – to jsou témata, která by jistě působila systémově i v naší sekci. Snažíme se tedy v souladu s platným organizačním řádem zajišťovat tvorbu přístupů k ovlivňování režimu vody v krajině s cílem udržovat přirozené nebo přírodě blízké podmínky pro život vodních a mokřadních ekosystémů, včetně přírodě blízkého hospodaření na vodách. Současný stav respektuji. Jde koneckonců přece vždy o prestiž a úroveň ministerstva jako celku.

Jaký je Váš názor na změny v resortních organizacích (správy NP a AOPK ČR), které souvisí se služebním a změnovým zákonem? Vidíte tam nějaká negativa?

Změna je zásadní a markantní u AOPK ČR. Nová organizační struktura pochopitelně musela přijít a odráží změny, které vyplývají z nového služebního a změnového zákona, jenž novelizoval ZOPK. Co je velmi důležité – AOPK ČR je zřízena jako nový úřad s jasně definovanou působností. Věřím, že tato změna přinese sjednocení a zefektivnění státní správy v ochraně přírody a krajiny na území chráněných krajinných oblastí (dále jen CHKO), NPR a NPP. Dále očekávám pozitivní efekt ve zjednodušení řízení, který spočívá v zaručeném přínosu následných úspor organizace, respektive možnost vhodného využívání vnitřních rezerv. Reorganizace, která byla pečlivě konzultována a projednána ve vedení rezortu, by měla přispět k optimalizaci profesního složení celého úřadu. Osobně velmi vítám, že na každém pracovišti bude také vyčleněn jeden specialista pro práci s veřejností.

Z národních parků se změnový zákon dotýká Správy národního parku Šumava. V souvislosti se zařazením AOPK ČR mezi orgány ochrany přírody přestaly být správy CHKO samostatnými orgány ochrany přírody. Správa CHKO Šumava (součást organizace Správa NP a CHKO Šumava) tak přestala být orgánem ochrany přírody na území CHKO Šumava. Od 1.1.2015 tak podle novelizovaného § 78 ZOPK vykonává na území CHKO Šumava státní správu Správa NP Šumava. Na základě této změny byla od 1.1.2015 vydána Správě NP Šumava nová zřizovací listina (změna názvu ze Správy NP a CHKO Šumava na Správu NP Šumava a některé drobné úpravy). Služební zákon se týká Správy NP ČŠ, správy ostatních NP jsou příspěvkové organizace a služební zákon se na ně nevztahuje. Dojde tedy ke jmenování ředitele NP ČŠ podle služebního zákona a v průběhu roku k postupnému zařazování jednotlivých pracovních míst do působnosti služebního zákona (postup bude závislý na tom, jak rychle dojde ke zrušení statusu NP ČŠ jako správního úřadu a k novému zřízení správy NP ve formě příspěvkové organizace). Současně se schválením služebního zákona se připravuje nové vydání zřizovací listiny Správy NP ČŠ, ze které budou odstraněny činnosti, jejichž provozování je v rozporu s postavením organizační složky státu a správního úřadu (např. pohostinská a směnárská činnost).

V současnosti probíhá na základě požadavků Evropské komise (dále jen Komise) další „vlna“ doplňování soustavy Natura 2000 v České republice. Jaký je Váš názor na přínos soustavy Natura 2000 k ochraně přírody v ČR?

ČR je na základě výzvy Komise povinna doplnit EVL do národního seznamu ve smyslu čl. 4 odst. 1 směrnice o stanovištích (92/43/EHS). Nedostatky v českém národním seznamu byly identifikovány na společném jednání s Komisí již v roce 2011. Následně Komise zahájila s ČR dne 9. září 2013 pilotní řízení o porušení výše uvedeného čl. 4. Odpovědí na pilotní řízení se ČR zavázala doplnit lokality do konce roku 2015. Přínos soustavy Natura 2000 k ochraně přírody v ČR je nesporný. Ochrana biologické rozmanitosti prostřednictvím zachování nejvhodnějších přírodních lokalit, ochrana nejvíce ohrožených druhů rostlin, živočichů a přírodních stanovišť, zachování, případně zlepšení celkového stavu přírodních stanovišť, druhů rostlin a živočichů, sladění zájmů ochrany přírody a krajiny se šetrným hospodařením v příslušných lokalitách, začlenění cenných přírodních lokalit v ČR do celoevropského přírodního dědictví, to je nepochybně v zájmu ochrany přírody v ČR.

Druhá ochrana živočichů v některých aspektech úzce souvisí s myslivostí. Ministerstvo zemědělství (MZe) má v legislativním plánu pro rok 2015 velkou novelu zákona o myslivosti. Co bude MŽP do této novely prosazovat (např. přemnožená zvěř a škody v lesích, „tlumení škodné“, práva vlastníků pozemků apod.)?

Ano, v legislativním plánu MZe pro rok 2015 je zpracování návrhu velké novely zákona o myslivosti. V našem specifickém prostředí se nabízí mimo jiné zásadní otázka: bude to zákon řešící dlouhodobě nepřijatelně vysoké škody způsobené spárkatou zvěří, vymezující skutečně řádné myslivecké hospodaření se zvěří, nebo zákon připravený a v závěru dopracovaný nejsilnějšími lobbistickými skupinami? MŽP formulovalo celkem 24 zásadních připomínek a celou sadu doporučujících připomínek. Zásadní připomínky se týkají zvláště okruhů jako vymezení druhů zvěře, nepůvodní (zavlečené) druhy v přírodě nežádoucí, snižování stavu zvěře a řešení škod.

V letošním roce začíná čerpání peněz z OPŽP v novém programovém období. Která opatření považujete za nejvýznamnější pro zlepšení ekologické stability české krajiny?

Specifické cíle OPŽP, prioritní osy 4, tedy zajištění příznivého stavu předmětu ochrany národně významných chráněných území, posílení biodiverzity, posílení přirozené funkce krajiny i zlepšení kvality prostředí v sídlech prostřednictvím navržených opatření povedou k naplňování priorit Státní politiky životního prostředí v oblasti ochrany přírody a krajiny a Strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do r. 2020. Jsem přesvědčen, že zvláště prioritní osa 4 je zaměřena zejména na zastavení úbytku biologické rozmanitosti a zastavení degradace ekosystémových služeb. Dlužno podotknout, že navržené specifické cíle odpovídají návrhům klíčových opatření podle prioritního akčního rámce pro soustavu Natura 2000 v ČR. Zajišťování péče o NP, CHKO, NPR, NPP a lokality soustavy Natura 2000, sběr informací, tvorba informačních a technických nástrojů a podkladů pro zajištění ochrany a péče o NP, CHKO, NPR, NPP a lokality soustavy Natura 2000 a o cílové organismy, péče o vzácné druhy (ve volné krajině i urbanizovaném prostředí) a jejich biotopy, péče o cenná stanoviště a jejich obnova a tvorba, prevence šíření a omezování výskytu invazních druhů, zprůchodnění migračních bariér pro živočichy a opatření k omezování úmrtnosti živočichů spojené s rozvojem technické infrastruktury – vytváření, regenerace či posílení funkčnosti krajinných prvků a struktur, revitalizace a podpora samovolné renaturace vodních toků a niv, obnova ekostabilizačních funkcí vodních druhové, věkové a prostorové struktury lesů považuji za skutečně důležitá opatření.

Jak se vyvíjí přípravy na vyhlášení NP Křivoklátsko, případně Ieseníky?

Projekt vyhlášení NP Křivoklátsko má poměrně dlouhou historii. Jisté je, že MŽP připravilo všechny nutné dokumenty a i současné vedení rezortu zastává názor, že Křivoklátsko si NP zaslouží. Vývoj celého projektu má, řekněme od roku 2008, kdy začala konkrétní debata s představiteli regionu a obcí, několik etap. V současné době sledujeme korektní a konstruktivní přístup vedení Středočeského

kraje, který vyvolal debatu s dotčenými obcemi, ke které je přizváno i MŽP. Osobně věřím, že ona zřetelná společenská objednávka je na dohled. Najde-li region a většina dotčených obcí shodu, bude třeba dokončit legislativní proces, a proto je reálný nejbližší termín vyhlášení nejdříve rok 2016.

Současné vedení zcela jistě neplánuje vyhlášení NP Jeseníky, nečiní v tomto směru žádné kroky. V tomto smyslu jsem se v uplynulém roce osobně k tématu jasně a opakovaně vyjádřil.

Jak připravená novela ZOPK ovlivní národní parky?

Jsem pevně přesvědčen, že novela ZOPK bude mít pozitivní přínos. Navrhujeme naplnit požadavek na vyhlášení území v kategorii NP zákonem v rámci novely ZOPK a zároveň řešíme potřebné změny legislativních nástrojů s vazbou na NP. Novela zachovává jednotnost nastavení nástrojů používaných pro kategorii ochrany NP, upravuje pravidla pro všechna území zařazená do této kategorie. Umožní řešit efektivnější nastavení nástrojů ochrany pro všechny NP s cílem zjednodušit administrativní zátěž při zachování potřebné úrovně ochrany. Jde také nesporně o úsporu časovou. Novým nástrojem pro rozhodování o různých činnostech se podle původního návrhu stane tzv. opatření obecné povahy. Jedná se o správní akt ukotvený v našem správním řádu. V současné době se používá např. při vydávání územních plánů či pro stanovení záplavových území. Návštěvní řády nebudou stanovovat podmínky regulace, správy NP je budou používat k informování veřejnosti o regulacích vyplývajících z právních předpisů nebo opatření obecné povahy. Ochranné podmínky nejsou nově vázány na zonaci, ale jsou rozděleny na zákazy na celém území NP a zákazy mimo zastavěná a zastavitelná území obcí. Novela navrhuje zefektivnění regulace vstupu na území NP zavedením institutu klidových území, kde bude možné vyhradit cesty a trasy pro pohyb osob za stanovených podmínek. Omezení vstupu mimo vyhrazené cesty a trasy v jejím pozměněném návrhu již není vázáno na zónu přírodní, ale na vymezená klidová území. Omezení vstupu bude vždy odůvodněno s ohledem na předměty a cíle ochrany NP. Dosavadní „plány péče“ nahradí „zásady péče“, do nichž budou zahrnuty

i dlouhodobé cíle NP, jejich posláním, udržitelný rozvoj i možné využití. Při vymezování území bude dle upraveného znění novely brán zvláště zřetel na jejich aktuální stav. Kritéria, podle nichž bude území zařazeno do zóny přírodní nebo přírodě blízké, nově stanoví vyhláška MŽP. Přearařit území do jiné zóny bude možné až po uplynutí určitého období a po vyhodnocení potřeb ochrany přírody v NP. Jedná se o systémové řešení zohledňující vazby v rámci platné právní úpravy. Novela byla připravena týmem odborníků, byla pečlivě prezentována, debatována a po mezirezortním připomínkovém řízení směřuje k projednání ve vládě a parlamentu.

Autoři návrhu – pracovní skupina vedená specialisty MŽP, složená z odborníků NP vedených jejich řediteli – pochopitelně respektovali standardy běžné v zahraničních právních úpravách středoevropských NP a též doporučení Mezinárodního svazu ochrany přírody (IUCN). Bezchybný je předkládaný návrh i z hlediska dodržení mezinárodních závazků v ochraně přírody a krajiny, samozřejmostí je respektování závazků vyplývajících ze Směrnice č. 2009/147/ES, o ochraně volně žijících druhů ptáků a ze směrnice č. 92/43/EHS, o ochraně volně žijících živočichů, planě rostoucích rostlin a přírodních stanovišť. V neposlední řadě není v konfliktu žádné ustanovení navrhovaného zákona z hlediska ústavního a správního práva.

Vypouštění lososů do Kamenice v NP České Švýcarsko. Foto: archiv MŽP

Měla by se rozšiřovat spolupráce mezi ochranou přírody a krajiny, Lesy ČR (LČR) a Vojenskými lesy a statky ČR (dále jen VLS) na vyhlásování takzvaných bezzásahových území v lesích CHKO a NPR?

Určitě, a jsou k tomu dobré předpoklady. Naplňováním smlouvy o spolupráci při vymezování bezzásahových území dávají velmi dobrý příklad dvě rezortní organizace MZe a MŽP. Výsledkem k dnešnímu dni je 657 ha bezzásahových území. Na těchto lokalitách jsou vytvořeny základní předpoklady pro uchování a obnovu přirozeně se vyvíjejících lesních ekosystémů bez zásahů člověka. Vážím si spolupráce LČR s AOPK ČR. Velmi se budu snažit, aby pokračovala, neboť je na místě i do budoucna dohodnout vznik nových bezzásahových území, kde se uchovává velmi cenné přírodní bohatství lesních ekosystémů a jejich biologické rozmanitosti. Co se týká spolupráce AOPK ČR s VLS v oblasti vyhlásování bezzásahových území, jde o kratší historii. Zásadním krokem byl podpis smlouvy o spolupráci z listopadu loňského roku, z níž vyplývá, že až 500 hektarů bezzásahových území by v budoucnosti mohlo být vyhlášeno v lokalitách, které spravují VLS. Budu se skutečně velmi těšit na rozvoj spolupráce i na této úrovni a jsem velkým optimistou. Z jednání a součinnosti při realizaci projektu CHKO Brdy, která má být zřízena ze zanikajícího vojenského újezdu Brdy, mám jen pozitivní dojmy a zkušenosti.

Ptal se František Pojer

Když se zvednou stavidla na Punkvě

Petr Zajíček

Prostory vodní plavby v místě 4. pohádkového jezírka po vypuštění Punkvy. Dobře patrná je vodní čára na stěně, ukazující normální úroveň Punkvy. Nad postavou vpravo je přístaviště k Masarykovu domu. Foto: Petr Zajíček

V současné době probíhá stavba nové provozní budovy v areálu Punkevních jeskyní. Přestože bourací práce staré budovy byly zahájeny v první polovině loňského roku, návštěvní provoz fungoval až do 31. října v provizorních podmínkách. Byl to vstřícný krok k návštěvníkům, který se rozhodně vyplatil – návštěvnost za rok 2014 byla na Punkevních jeskyních (stejně jako na většině ostatních zpřístupněných jeskyních ČR) oproti roku 2013 výrazně vyšší. V dalších měsících byly Punkevní jeskyně uzavřeny. Kromě intenzivních prací na stavbě nové provozní budovy probíhají i různé opravy a revize na zpřístupněné trase – jak suché části, tak na vodní plavbě. V Předním domě bylo např. renovováno umělé jezírko, které zde nechal vybudovat již Karel Absolon při prvních fázích zpřístupnění. Jeho vzhled se nyní více podobá přírodnímu stavu.

K významné události došlo v prosinci 2014 na vodní plavbě Punkevních jeskyní. Pomocí stavidel byla na několik týdnů výrazně snížena hladina Punkvy. K tomuto opatření dochází v nepravidelných intervalech řádově vždy jednou za několik let, např. po povodních nebo právě ve chvílích, kdy jsou Punkevní jeskyně veřejnosti uzavřeny. Během této jedinečné

situace lze projít suchou nohou těmi částmi jeskyně, které bývají za normálního stavu zcela zatopeny. Provádí se revize přístavišť, elektrického osvětlení a dalšího technického vybavení. Protože prostory vodní plavby za tohoto stavu vypadají diametrálně jinak, pořizuje se vždy i fotodokumentace. Punkva byla vypuštěna také před 10 lety po povodních z jarního tání. Tehdy byly zničeny dveře mezi Macochou a horním přístavištěm a také část elektroinstalace.

Když návštěvníci plují po prozářených jezezech Punkvy, jsou sice lodníkem informováni o přibližných hloubkách a rozměrech prostor pod hladinou, těžko si však lze tyto dimenze představit. Čluny s návštěvníky proplouvají ve stropní části chodeb, které jsou místy několikánásobně menší. Teprve když klesne voda o několik metrů, otevrou se říční koridory v plné velikosti. Například pod tzv. Dračí chodbou, kudy sotva propluje motorový člun, je chodba široká přes 4 metry.

Poprvé tyto prostory spatřili lidé v roce 1929, kdy byl proražen tzv. odvodňovací tunel, ve kterém se reguluje úroveň Punkvy. Práce řídil profesor Karel Absolon, který se svými kolegy do prostor

vypuštěné Punkvy pronikl jako první. Své první pocity popisuje v knize Moravský kras: “Rozumí se, že po sklesnutí jsme se rozehnali a po lodkách rozjeli po celé podzemní Punkvě, dychtívi zvědět, co se zde všude ukáže. Tentokrát se mohlo již suchou cestou celým řečištěm Punkvy i Wankelovým sifonem kolem Pohádkových jeskyň až na břeh někdejšího sifonu v Dómu II. Na prvním jezírku nás očekávalo první překvapení. Po celém levém boku je v hloubce čtyř metrů vyhlodána hluboká vodní čára přes 1 m v rozpětí, dokazující, že Punkva v geologické minulosti plynula níže nežli v našich dobách. Všude se ukázala velmi zajímavá korozivní plastika stěn, nápadné vydolíčkování levé stěny k Dómu II. Uviděli jsme též mohutné kupy náplavu a různá ústí dosud skrytých postraních šířavin.”

S kupami naplavenin se setkáváme i dnes, i když reliéf dna se průběžně mění. Zároveň lze pozorovat pozůstatky zpřístupňovacích prací z dřívějších dob a také lze nahlédnout do odvodňovacího tunelu, kudy za normálního stavu proudí Punkva celým profilem. Nyní již stavidla zahradila plný průtok v tunelu a prostory se zaplavily na úroveň, která se bude udržovat po několik dalších let.